

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЮРИДИЧНИЙ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ І ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан юридичного факультету

Г.О. Коломоєць

(підпис)

(ініціали та прізвище)

2023 р.

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки першого бакалаврського рівня вищої освіти
(назва освітнього ступеня)
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 081 Право
(шифр, назва спеціальності)

освітньо-професійна програма Право
(назва)

Укладач: Галіцина Наталя Вікторівна, д.ю.н., професор, професор кафедри історії і теорії держави та права

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри історії і теорії держави
та права
Протокол № 1 від "01" вересня 2023 р.
Завідувач кафедри історії і теорії держави та
права

Л.Г. Удовика (підпис)
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
юридичного факультету

Протокол № 1 від "5" вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
юридичного факультету

І.В. Єна (підпис)
(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньої програми

Д.О. Єремоленко (підпис)
(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів-3		Нормативна	
Загальна кількість годин-90		Рік підготовки:	
		1-й	
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання:– 2 год	Рівень вищої освіти: бакалаврський	14год.	
		Семінарські заняття	
		14год.	
		Самостійна робота	
		62год.	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни – надання знань, формування умінь та компетентностей для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом використання знань з прав і свобод людини і громадянина, формування у студентів відповідальності за

особисті права та обов'язки, усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів, які покликані забезпечувати дотримання усіх прав і свобод особи у суспільстві загалом.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань, умінь і компетентностей шляхом: отримання знань з загальних понять права та прав і свобод; вивчення системи чинного законодавства та ознайомлення зі змістом основних нормативних актів, що входять до її складу; ознайомлення з офіційними та доктринальними коментарями законодавства, поглядами науковців та практиків; ознайомлення з практикою застосування норм, що регулюють положення про права та обов'язки особи; визначення недоліків та проблем, а також тенденцій та перспектив розвитку правового регулювання відносин, що складаються у сфері діяльності особи; підвищення рівень правової свідомості та правової культури студентів.

знати:

- систему прав і свобод людини і громадянина;
- термінологію, притаманну праву;
- основні джерела, які регулюють права і свободи людини;
- розподіл нормативного матеріалу по галузях права;

вміти:

- відрізняти публічні правовідносини від приватних;
- користуватися понятійним апаратом галузі;
- орієнтуватися в системі нормативних актів, що регулюють права і свободи, правильно їх тлумачити та застосовувати;
- коментувати нормативні положення галузі, спираючись на теоретичні знання;
- давати кваліфікацію казусам, правову оцінку діям суб'єктів правовідносин, прогнозувати розвиток ситуації;
- здатність приймати обґрунтовані рішення та рухатися до спільної мети;
 - працювати самостійно або в групі, отримати результат у межах обмеженого часу з наголосом на професійну сумлінність та наукову добросовісність;
 - здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо на основі етичних міркувань;
 - здатність вчитись самостійно та самовдосконалюватися, нести відповідальність за власні судження та результати;
 - здійснювати моніторинг та аналіз наукових джерел інформації та фахової літератури.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягнути таких результатів навчання (компетентностей):

- здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів в своїй діяльності;
- володіння основними знаннями щодо забезпечення безпеки життя у всіх сферах суспільного життя.
- ефективно виконання функцій, обов'язків і повноважень особи у цивільних, трудових, адміністративних, сімейних та інших правовідносинах;
- здатність захистити власні особисті майнові та немайнові права від порушень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ЄКТС.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна права і свободи людини і громадянина в Україні взаємопов'язана з іншими галузями національного права і можуть бути реалізовані тільки в такій взаємодії. У цьому виявляється єдність правової системи загалом, так і системи прав і свобод зокрема. До складу навчальної дисципліни входять декілька самостійних галузей права, що регулюють різні види суспільних відносин, а

саме: конституційне право, адміністративне право, трудове право, цивільне право, екологічне право, міжнародне право, кримінальне право та процес тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Роль держави та права у забезпеченні прав і свобод особи і громадянина

Поняття та ознаки держави, її форми, значення при забезпеченні прав і свобод. Поняття права та його ознаки. Загальнотеоретичні джерела права. Джерела права в Україні. Поняття та зміст правовідносин.

Тема 2. Конституційні права і свободи людини

Поняття «право», «свобода» у сучасному конституційному праві України. Конституційно-правовий статус особи. Конституція України — основа подальшого розвитку національного законодавства. Конституційні права та обов'язки громадян. Громадянство України як один з інститутів конституційного права, порядок набуття громадянства. Порядок формування та повноваження Верховної ради України, Кабінету Міністрів України та Президента України. Місцеве самоврядування та участь особи в ньому, громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Тема 3. Цивільні права і обов'язки особи

Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків. Правоздатність і дієздатність. Здійснення цивільних прав. Межі здійснення цивільних прав. Види цивільних прав. Виконання цивільних обов'язків. Гендерна рівність в Україні. Способи захисту цивільних прав. Поняття спадкового права. Складання заповіту. Відносини особи і нотаріуса при реалізації своїх прав. Реєстрація актів цивільного стану: процедура, органи та їх повноваження. Сімейне право: права і обов'язки подружжя, дітей, усиновлення.

Тема 4. Права і обов'язки особи у сфері публічного адміністрування

Система органів публічного адміністрування. Права та обов'язки особи у відносинах із органами публічного адміністрування. Право особи на звернення відповідно до Закону України «Про звернення громадян». Адміністративне судочинство як спосіб захисту порушеного права особи: процедура звернення.

Змістовий модуль 2

Тема 1. Трудові правовідносини особи

Трудове законодавство України. Поняття «молодий спеціаліст», «перше робоче місце». Поняття та сутність безпеки праці. Процедура атестації на роботі. Особистий розвиток та професійне зростання особи. Процедура захисту особи порушеного трудового права.

Тема 2. Трудовий договір та час відпочинку

Трудовий договір: поняття, сторони, зміст, види. Порядок укладення трудових договорів. Документи, необхідні при прийнятті на роботу. Підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору за ініціативою працівника та власника. Час відпочинку та його види. Щорічні відпустки, їх види та порядок надання.

Тему 3. Правові основи підприємницької діяльності.

Поняття підприємницької діяльності. Підприємницька правоздатність особи. Порядок створення та реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця. Органи, які здійснюють державну політику у сфері підприємницької діяльності.

Тема 4. Права і свободи особи у кримінальному праві та процесі

Поняття злочину та правопорушення. Охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання. Стадії кримінального провадження. Повноваження органів у кримінальному провадженні. Права особи, яка здійснює професійну діяльність при спілкуванні з правоохоронними органами.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	К і л ь к і с т ь Г о д и н	денна форма		З а о ч н а ф о р м а у Т о м у ч и с	
		усього	у тому числі		усього

1	2	л.	с.з.	сам.р.		7	л.	с.з.	сам.р.	10	інд.	11
				5	6							
Розділ І. Загальна частина												
Тема 1. Роль держави та права у забезпеченні прав і свобод особи і громадянина	10	2	2	2	4							
Тема 2. Конституційні права і свободи людини	12	2	2	4	4							
Тема 3. Цивільні права і обов'язки особи	12	2	2	4	4							
Тема 4. Права і обов'язки особи у сфері публічного адміністрування	10	2		4	4							
Всього за І змістовий модуль	48	8	6	14	16							
Розділ ІІ. Особлива частина												
Тема 1. Трудові правовідносини особи	9	2	2	4	4							
Тема 2. Трудовий договір та час відпочинку	4	2	2	4	4							
Тема 3. Правові основи підприємницької діяльності.	9	2	2	4	4							
Тема 4. Права і свободи особи у кримінальному праві та процесі.	8		2	4	4							
Всього за ІІ змістовий модуль	42	6	8	16	16							
Усього годин	90	14	14	30	32							

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
1	Роль держави та права у забезпеченні прав і свобод особи і громадянина	2	
2	Конституційні права і свободи людини	2	
3	Цивільні права і обов'язки особи	2	
4	Права і обов'язки особи у сфері публічного адміністрування	2	
5	Трудові правовідносини особи	2	
6	Трудовий договір та час відпочинку	2	
7	Правові основи підприємницької діяльності	2	
	Разом	14	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
1	Роль держави та права у забезпеченні прав і свобод особи і громадянина	2	
2	Конституційні права і свободи людини	2	
3	Цивільні права і обов'язки особи	2	
4	Трудові правовідносини особи	2	
5	Трудовий договір та час відпочинку	2	
6	Правові основи підприємницької діяльності	2	
7	Права і свободи особи у кримінальному праві та процесі	2	
	Разом	14	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
1.	Роль держави та права у забезпеченні прав і свобод особи і громадянина	2/4	
2.	Конституційні права і свободи людини	4/4	
3.	Цивільні права і обов'язки особи	4/4	
4.	Права і обов'язки особи у сфері публічного адміністрування	4/4	
5.	Трудові правовідносини особи	4/4	
6.	Трудовий договір та час відпочинку	4/4	
7.	Правові основи підприємницької діяльності.	4/4	
8.	Права і свободи особи у кримінальному праві та процесі.	4/4	
	Разом	62	

Індивідуальне завдання

Виконується одне завдання із запропонованих на вибір студента.

1. Підготувати презентацією на одну з орієнтованих тем з елементами дослідження.

1. Конституційно-правовий статус особи в Україні.
2. Конституція України як основний закон в сфері прав людини.
3. Конституційні права та обов'язки громадян.
4. Громадянство України як один з інститутів конституційного права, порядок набуття громадянства та його втрата.
5. Права та обов'язки подружжя.
6. Правоздатність і дієздатність. Здійснення цивільних прав. Види дієздатності.
7. Види цивільних прав. Виконання цивільних обов'язків відповідно до законодавства.
8. Гендерна рівність в Україні. Рівність жінки та чоловіка у різних сферах суспільного життя.
9. Поняття спадкового права та спадкування.
10. Процедурні аспекти складання заповіту відповідно до норм цивільного законодавства.
11. Відносини особи і нотаріуса при реалізації своїх прав.
12. Реєстрація актів цивільного стану: процедура, органи та їх повноваження.
13. Сімейне право: права і обов'язки дітей, усиновлення.
14. Система органів публічного адміністрування. Права особи у відносинах з органами публічного адміністрування.
15. Адміністративне судочинство як спосіб захисту порушеного права особи: процедура звернення.
16. Поняття злочину та правопорушення, відмінність адміністративної та кримінальної відповідальності.
17. Екологічні права особи та їх реалізація.
18. Види екологічних прав громадян та можливості їх реалізації на прикладі Запорізької області.
19. Трудове законодавство України як гарантія дотримання прав працюючих.
20. Поняття підприємницької діяльності в Україні. Європейські стандарти підприємницької діяльності.
21. Ліцензування господарської діяльності, сертифікація та стандартизація.

Вимоги щодо презентації. Студент повинен обрати одну із запропонованих тем або власну, попередньо узгодивши її з викладачем. Обсяг презентації повинен бути в межах від 25 до 35 слайдів, з обов'язковою титульною сторінкою, планом та переліком використаних джерел. Студент повинен повністю у презентації розкрити обрану тему. Подається робота у роздрукованому вигляді та оцінюється у межах від **0 до 20 балів**.

2. Підготувати тези виступів на науково-практичних конференціях.

Тема тез обирається студентом самостійно в межах його спеціалізації і з урахуванням майбутньої професії та погоджується із викладачем. Орієнтовний обсяг роботи від 3 до 5 сторінок. У тезах повинна обов'язково зазначатися актуальність обраної теми, стан проблематики на даний період, можливі шляхи вирішення проблеми. Також необхідним є посилання на чинні нормативно-правові акти. Подається робота у роздрукованому вигляді та оцінюється у межах від **0 до 20 балів**.

8. Види контролю і система накопичення балів

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Критерії комплексного оцінювання доводяться до студентів на початку викладання навчальної дисципліни.

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК) та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за **100-бальною шкалою**.

Завдання **ПК** оцінюються в діапазоні від **0 до 60 балів**.

ПКЗ оцінюються в діапазоні від **0 до 40 балів**. До залікового білета включаються, як правило, 3 питання з правових основ життєдіяльності, що оцінюються у діапазоні від **0 до 20 балів**. До ПКЗ входить індивідуальна робота студентів оцінюється в діапазоні від **0 до 20 балів**

		Вид контрольного заходу	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
Поточний контроль	1.	Робота на практичних заняттях: виконання практичних завдань, вирішення ситуативних задач, усні відповіді, доповнення	2	8	16
	2.	Контрольне тестування	4	5	20
	3.	Виступи, обговорення та дискусії на практичних заняттях	8	3	24
Підсумковий контроль знань	4.	Індивідуальне завдання	1	20	20
	5.	Залік усно	1	20	20
	Усього		18		100

Критерії поточного контролю (ПК) (від 0 до 60 балів)

Бальна система застосовується для стимулювання активності студентів. Ця система балів вводиться з метою заохочування студентів до планомірної, систематичної роботи по вивченню теоретичного матеріалу, передбаченого даною дисципліною

Критерії оцінювання на практичних заняттях:

- 3 бали** виставляються студенту тоді, коли всі завдання виконані правильно, у відповідності до вимог;
- 2 бали** виставляються студенту тоді, коли він виявляє розуміння основних понять, положень і фактів, проте завдання виконані не в повному обсязі або містять помилки;
- 1 бали** виставляється студенту тоді, коли домашня підготовка та завдання виконані частково.

Критерії оцінювання контрольного тестування

Студент виконує **4 контрольні заходи**, які оцінюються – **максимум по 5 балів**.

Контроль складається з тестових завдань:

1. 100 – 90% правильних відповідей – **5 балів**.
2. 80 – 70% правильних відповідей – **4 бали**.
3. 60 – 50% правильних відповідей – **3 бали**.
4. 40 – 30% правильних відповідей – **2 бали**.
5. 20% правильних відповідей – **1 бал**.

Критерії оцінювання роботи на практичних заняттях (8 балів)

1. Виконання практичного завдання (вирішення ситуативної задачі, виконання тестів, розв'язування кросворду з теми) – 5 балів.
2. Усна відповідь на занятті – 2 бали.
3. Участь у дискусіях з теми на занятті, доповнення, обговорення доповідей – 1 бал.

Критерії підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ)

(від 0 до 40 балів)

Критерії оцінювання виконання і захисту студентом індивідуального завдання (20 балів)

1. Цілісність, систематичність, логічна послідовність викладу матеріалу – **максимально 4 бали**.
1. Повнота розкриття питання – **максимально 4 бали**.
2. Уміння формулювати власне ставлення до проблеми, робити аргументовані висновки – **максимально 3 бали**.
3. Опрацювання сучасних наукових інформаційних джерел – **1 бал**.
4. Правильність оформлення роботи – **максимально 2 бали**.
5. Захист виконаного індивідуального завдання – **максимально 4 бали**:
 - 4 бали** – відповідь бездоганна за змістом, студент вільно володіє матеріалом, чітко і повно відповідає на запитання викладача;
 - 3 бали** – відповідь розкрита, студент вільно володіє матеріалом, але містить деякі неточності та помилки;
 - 2 бали** – відповідь повна, студент допускає помилки в основних питаннях;
 - 1 бал** – студент у загальній формі орієнтується в матеріалі, відповідь неповна, поверхова.
6. Виконання роботи на електронному носії **максимально 3 бали**:
 - 3 бали** – презентація роботи;
 - 2 бали** – електронний варіант тексту з рисунками та таблицями;
 - 1 бал** – рукописний варіант роботи.

Критерії оцінювання підсумкового контролю – заліку (20 балів).

Залік може проводитись для покращання оцінки, отриманої за результатами поточного рейтингового контролю.

Максимальний результат виконання залікового завдання оцінюється в 20 балів:

20 балів передбачає високий рівень знань і навичок: відповідь повна, логічна з елементами самостійності; вдало використовується вивчений матеріал при наведенні прикладів; відповідь підкріплюється посиланнями на додаткову літературу. Кожне питання оцінюється в 7 балів.

19 – 15 балів передбачає досить високий рівень знань і навичок: відповідь логічна, містить деякі неточності при формулюванні узагальнень, наведенні прикладів; наявні труднощі при формулюванні узагальнюючих висновків, слабке знання додаткової літератури та нормативної бази.

14 – 10 балів передбачає наявність знань лише основної літератури та основної нормативної бази, студент відповідає по суті на питання і в загальній формі розбирається в матеріалі, але відповідь неповна і містить неточності, порушується послідовність викладання матеріалу, виникають труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

9 – 5 балів передбачає неповні знання студента основної літератури; студент лише в загальній формі розбирається в матеріалі, відповідь неповна і неглибока; недосить правильні формулювання, порушується послідовність викладення матеріалу, виникають труднощі при наведенні прикладів.

4 - 1 балів ставиться, коли студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при формулюванні та висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, робить велику кількість помилок при відповіді.

0 балів ставиться, коли студент не розкрив поставлені питання, не засвоїв матеріал в обсязі, достатньому для подальшого навчання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
		Залік
A	90 – 100 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

9. Рекомендована література

Основна:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник/ Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. та ін./ за заг. ред. В. Галунька, О. Правотворової. Видання третє. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.
2. Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.] ; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с.
3. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.
4. Конституційне право України: навч. посіб. / Ю. О. Фрицький; Відкр. міжнар. ун-т розвитку людини «Україна», Ін-т права та суспіл. відносин. Київ: Університет «Україна», 2018. 220 с.
5. Конституційне право України: підручник / [Алмаші І. М. та ін.; уклад.: Коцкулич В. В., Джуган В. В.]; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», юрид. ф-т, каф. конституц. права та порівнял. правознавства. 8-е вид., перероб. та допов. Ужгород: Гельветика, 2018. 409 с.
6. Іванов Ю. Ф., Іванова М.В. Трудове право України : навч. посіб. 2-ге вид. доповн. і переробл / Ю.Ф. Іванов, М.В. Іванова. - Київ: Алерта, 2020. 442 с.
7. Іванов Ю. Ф. Цивільне право України : Навч. посіб. у 2 т. / Ю. Ф. Іванов, О. В. Куриліна, М. В. Іванова – 2-ге вид. доповн. і переробл. Т. 1. К.: Алерта, 2019. 342 с.
8. Трудове право України : підручник / [С. М. Бортник та ін.] ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 407 с.
9. Трудове право : підручник / [О. М. Ярошенко, С. М. Прилипка, А.М. Слюсар та ін.] ; за заг. ред. О.М. Ярошенка. – 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 544 с.
10. Хомко Л. В., Кульгавець Х. Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник / Л. В. Хомко, Х. Ю. Кульгавець. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.

Додаткова:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. К.: Юрінком, 1996. 80 с.
2. Кодекс адміністративного судочинства від 6 липня 2005 р. *URL:* <http://zakon4.rada.gov.ua/>
3. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 р. *URL:* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
4. Кримінальний кодексу України від 5 квітня 2001 р. *URL:* <http://zakon4.rada.gov.ua/>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. *URL:* <http://zakon4.rada.gov.ua/>
6. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. *URL:* <http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *URL:* <http://zakon4.rada.gov.ua/>
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. *URL:* <http://zakon4.rada.gov.ua/>

Інформаційні ресурси:

1. Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА: ЗАКОН
2. Верховна Рада України: офіційний веб-портал *URL.:* <http://portal.rada.gov.ua/>
3. Урядовий портал: єдиний вб-портал органів виконавчої влади України *URL.:* <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського *URL.:* <http://www.nbuv.gov.ua/>

5. Всеукраїнський юридичний портал *URL:* <http://jurconsult.net.ua/>
6. Національна академія правових наук України *URL.:* <http://www.apnu.kharkiv.org/>
7. Інститут законодавства Верховної Ради України *URL:* <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/control/uk/index>